

İmîlî Nasrullah'ın “Bir Hurma Ağacının Ölümü” Adlı Hikâyesinin Tahlili

Analysis of the Story “The Death of a Date Tree” by İmîlî Nasrullah

ÖZET

İmîlî Nasrullah (1931-2018) Lübnan Arap edebiyatının önemli simalarından birisidir. Özellikle roman ve hikâye alanında dikkat çekici çalışmalar ortaya koymuştur. Genel olarak ailelerin kız çocukların okumalarına karşı çıktıkları bir dönemde ve çok zor şartlarda eğitimine devam etmiştir. Çocuklukta yaşanan ağır sosyal şartlar, yaş ilerledikçe insanda utanç duygusuna sebep olabilese de İmîlî Nasrullah, bunları sorun haline getirmemiş sadece bu sıkıntılara çözüm yolları arayarak iyi bir gözlemci olduğunu da ortaya koymuştur. Biliyoruz ki tabiat sadece insanlar için yaratılmamıştır. Dağlar, taşlar, ağaçlar ve bitkiler bizler için duygusuz ama canlı varlıklardır. Bu nedenle dünya edebiyatlarında sadece insanlara değil insanların dışında, bizler gibi yaşadığımız evrene ortak olan diğer varlıklara da değer verenler ve bu varlıkları farklı özellikleriyle anlatanlar çıkmıştır. İmîlî Nasrullah da “Bir hurma ağacının ölümü” adlı hikâyesini kaleme alarak insanlar dâhil evrende mevcut canlıların ölümüne neden olan çok önemli bir gerçeğe dikkatleri çekmiştir. Bu çalışma yapılırken öncelikle yazarın bir hurma ağacının ölümü adlı hikâyesi esas alınmış olup ek olarak İmîlî Nasrullah hakkında -varsa- yapılmış çalışmalara, yazarın diğer eserlerinin içeriğine en önemlisi hayat felsefesine, yetişme tarzına ve neden böyle bir hikâye yazmaya yeltendiğine değinilmeye çalışılmıştır. Ağaçların da insanlar gibi yaşam serüvenleri vardır. O da bizler gibi hasta olur, yaşlanır, kimyasal bazı maddelerin sebep olmasıyla tahrip olur ve nihayetinde bu durum ağacın ölümü ile sonuçlanabilir. Bu makalede dış görünüşü gayet sağlıklı görünen bir hurma ağacının çıkan bir güçlü fırtınaya yenik düşerek devrilmesi ve bu devrilmenin arkasında yatan sebepler, ayrıca yazar ile hurma ağacının arasında telepati yoluyla kurulan dostluğun arka planı incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Hurma Ağacı, İmîlî Nasrullah, el-Leyâlî'l-ğaceriyye.

ABSTRACT

İmîlî Nasrullah (1931-2018), an important figure of Lebanese Arabic literature, produced remarkable works, especially in the field of novels and stories. She continued her education in a period when families were generally against girls' education and under very difficult conditions. Although the social conditions experienced in childhood can cause a feeling of shame as people get older, Nasrullah did not turn them into a problem, but showed that he was a good observer by looking for solutions. We know that nature was not created only for humans. Mountains, stones, trees and plants are insensitive but living beings for us. Therefore, in world literature, there have been those who value not only humans but also other beings that are common to the universe we live in, and those who describe these beings with their different characteristics. Nasrullah also drew attention to a very important fact that causes the death of living things in the universe, including humans, by writing his story called “The death of a date tree”. While carrying out this study, first of all, the author's story was taken as basis, and in addition, it was tried to touch upon the studies -if any- about İmîlî Nasrullah, the content of the author's other works, most importantly, his philosophy of life, his upbringing and why he attempted to write such a story. Trees, like people, have life adventures. It, like us, becomes sick, grows old, is damaged by chemicals, and ultimately this cause the death of the tree. In this article, the fact that a date tree, which appeared to be quite healthy on the outside, fell down due to a strong storm and the reasons behind this fall, as well as the background of the friendship established through telepathy between the author and the date tree, were examined.

Keywords: Date Tree, İmîlî Nasrullah, el-Leyâlî'l-ğaceriyye.

GİRİŞ

İmîlî Nasrullah'ın Hayatı

Asıl adı İmîlî Ebî Râşid Nasrullah'tır (Campbell 1996:1326-1329).² 1931 yılında Beyrut Hâsibiyyâ³ kazasının güneyinde yer alan Kevkeba⁴ köyünde dünyaya gelmiş⁵ ve doğumundan iki yıl sonra anneannesinin yanında

Hüseyin Yazıcı¹ 

How to Cite This Article

Yazıcı, H. (2023). “İmîlî Nasrullah'ın “Bir Hurma Ağacının Ölümü” Adlı Hikâyesinin Tahlili” International Social Sciences Studies Journal, (e-ISSN:2587-1587) Vol:9, Issue:118; pp:9651-9659. DOI: <http://dx.doi.org/10.29228/sss.73527>

Arrival: 09 August 2023
Published: 31 December 2023

Social Sciences Studies Journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

¹ Prof. Dr., Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Yabancı Diller Eğitimi Bölümü, Arapça Öğretmenliği, İstanbul, Türkiye. ORCID: 0000-0002-2480-2572

² Hayatı için bkz. Robert B. Campbell (Ed.), *Contemporary Arab Writers*, C: II, Beyrut, Deutsche Morgenländische Gesellschaft, 1996, s. 1326-1329; Ali el-Hicâzi, *el-Kıssatü'l-Kasîra fî Lübnân 1950-1975 Tatavvuruhâ ve A'lâmuhâ*, Beyrut, Dar Al Moualef, 2004, s. 487-498; Michel Jeha, *Short Story in Lebanon*, Beyrut, Orient Institute, 2008, s. 335; Nevin Karabela & Gül Şen, “İmîlî Nasrullah'ın Kısa Hikâyeciliği”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi*

kalmak üzere yine Lübnan'ın güneyinde bulunan Kifeyyir'e⁶ götürülmüş, burada yetişmiş ve büyümüştür. Annesi Ortodoks Lütfê Ebû Nasr ve babası Marunî Davud Ebî Râşid'dır. Nasrullah'ın ifadelerine göre (Campbell, 1996) babasının okuma yazma bilmemesi hayatında büyük bir eksikliğe sebep olmuş, bunun için de kızının eğitimine özel bir önem vermiştir. Yine yazarın ifadelerine göre (Campbell, 1996) ilkokul mezunu olan annesi, kız çocuklarının sadece mektup okuyup yazabilmelerinin onların eğitimleri için yeterli olduğu düşüncesindedir.

İmîlî Nasrullah'ın hayatında ve şahsiyetinin oluşumunda önemli bir rol üstlenen dayısının özel bir yeri vardır; dayısı⁷ ona yeni ufuklar açmış ve özellikle Amerika dönüşünden sonra hep onu teşvik etmiş ve yönlendirmiştir. En önemlisi yeğeni Nasrullah'ın yazılı ifadelerini düzeltmeye çalışmış ve bir anlamda ona hocalık yapmıştır. Nasrullah, dayısının, kendisinin muhafazakâr Marunî bir toplumda daha serbest ve daha özgür davranması ile ilgili olarak da bazı teşebbüslerinden bahsetmiştir. Mesela başı açık olarak gezmesi, kısa kol giymesi bunlar arasında yer almaktadır. Ancak baba, dayı kadar özgür düşüncelere sahip olmadığından bu konuda Nasrullah'tan gelenek ve göreneklere bağlı kalmasını istemiş ve bu nedenle İmîlî Nasrullah, iki arada bir derede kalmıştır. Bu durum yazarın düşünce dünyasına dolayısıyla eserlerine de yansımıştır.

Nasrullah, 6 kardeşten en büyüğüdür. Çocukluğunda ailesi ile köyünün tarlalarında çalışmıştır. Buradaki çalışmalarını daha sonraki yıllarda kaleme aldığı eserlerine de yansıtmıştır. İmîlî Nasrullah, köyünde bulunan ve sadece bir öğretmen bulduğu el-Kifeyyir ilkokuluna gitmiş (1938-1947) ve daha o yaşta şiirler ve hikâyeler okumaya başlamıştır. O dönem bahsi geçen okulda sadece 1, 2, ve 3. sınıflar olduğundan ancak 3. sınıfa kadar okuyabilmiştir. Ayrıca öğrenciliği esnasında okulda bütün idari işlerden ve sınıflardan sorumlu tek bir öğretmen görev yapmıştır. Yazarın ifadelerine göre (Campbell, 1996) son sınıfı yani üçüncü sınıfı birkaç kez tekrar etmiştir. Ailenin maddi durumu el vermediğinden o sıralar Batı Virginia'da bulunan iş adamı diğer dayısı Tefvik Ebû Nasr'a mektup yazarak okumak istediğini belirtmiş fakat ailesinin imkânlarının kısıtlı olduğundan okuyamadığını bu nedenle de ondan yardım talebinde bulunmuştur. (Campbell, 1996) Bunun üzerine dayısı ona oldukça yüksek meblağda bir çek göndermiş ve gönderilen miktar hem onun hem de ağabeyinin lisede okuyabilmeleri için gerekli ihtiyacı karşılamıştır. Dayısının yardım etmesi üzerine 16 yaşlarındaki İmîlî Nasrullah, baba ocağından ayrılarak Beyrut yakınlarında yatılı bir okul olan eş-Şuveyfât⁸ (Choueifat) adlı okula kayıt yaptırmıştır (1947-1951). Burada 4 yıl kadar okuyarak lise eğitimini tamamlamış (1951) ve edebi dünyası da yine burada şekillenmeye başlamıştır. Nitekim bu okulda iken kitap satın alacak maddi imkânları olmadığından boş vakitlerini daha çok kütüphanede kitap okuyarak geçirmiştir. Ayrıca Lübnan'ın önemli edebiyatçılarından Mihail Nuayme (1889-1988) ve Cibran Halil Cibran'ın (1883-1931) bazı kitaplarını lisenin kütüphanesinden izinsiz bir şekilde alarak odasında okumuş ve bu durumundan daha sonra eserlerinde bahsetmiştir. eş-Şuveyfâtta okuduğu sıralarda kendisindeki ışığı fark eden Arapça hocası Nesim Nâsır, ona yeteneklerini geliştirme ve yönlendirme konusunda yardım etmiştir. İmîlî Nasrullah, bu okuldan mezun olunca doğum yeri Kifeyyir'e dönmüştür. Anne ve babası artık bir kız çocuğunun okuması gereken okulların bunlardan ibaret olduğunu düşünmüş ayrıca kızlarının yalnız kalmasından da endişelendiklerinden ondan köyde kalıp öğretmenlik yapmasını istemiştir. Nasrullah, aile baskısından -ya da kendisinin hoşuna gitmeyen talebinden- dolayı bir yıl kadar kafası karışık bir halde yaşamış akabinde Şuveyfât okuluna dönerek ilkokulda öğretmenlik yapmaya başlamıştır. İki yıl sonra da buradan ayrılarak Beyrut Kızlar Fakültesine (BCW) girmiştir (1955-1956). Bu okulda iki yıl okuyarak sophomore⁹ diploması almış (1954-1957), akabinde Amerikan Üniversitesine intikal ederek eğitimine devam etmiş ve buradan da edebiyat alanında bakalorya (B.A)¹⁰ almaya hak kazanmıştır (1954-1957).

Amerikan Üniversitesinde eğitim faaliyetlerine devam ederken *Savtu'l-mer'e*¹¹ adlı dergide makalelerini yayınlamaya devam etmiş ayrıca Lübnan radyosunda Beyrut Kızlar Fakültesi ve Beyrut Amerikan Üniversitesine olan borçlarını kapatma karşılığında çalışmaya başlamıştır. Bu sırada mürebbiye Vidâd Kırtâs'la (1909-1979)¹²

Dergisi, 2012/2, s. 29; Esmâel Muhammadzadeh, *Toplumcu Gerçekçi Temalar Açısından İmîlî Nasrullah'ın Romanları*, Basılmamış Doktora Tezi, Erzurum Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2014, s. 30-36.

³ Hâsibiyâ, Lübnan'ın güneyinde yer alan Nebatiye vilayetinin merkezi olan Nebatiye şehrine bağlı bir kasaba.

⁴ 1948 Arap-İsrail Savaşı sırasında Yoav Operasyonu sırasında İsrail tarafından işgal edilen ve nüfusu azaltılan bir Filistinli Arap köyüydü. Şimdi Beyrut'tan 109 km uzakta bir Lübnan köyüdür.

⁵ İmîlî Nasrullah kendisi hakkında bahsederken "Anem bu fani dünyaya geldiğim günden bana bahsetmemiştir." ifadesini kullanmaktadır. Bkz. *Contemporary Arab Writers*, s. 1326.

⁶ Lübnan'ın kuzeyinde Şeyh Dağı'nın kuzey tarafında kurulu bir köy.

⁷ Nasrullah'ın dayısı Eyyüb Ebû Nasr, Lübnan'dan göç etmiş ve New York'ta faaliyet gösteren Lübnanlı şairlerin yakın arkadaşlarından. Sinirsel bir rahatsızlığı dolayısıyla buradan tekrar ülkesine dönmüştür. <https://ar.wikipedia.org/wiki/%D8%A5> (Çevrimiçi: 27.08.2023).

⁸ 1886 senesinde Lübnan Şuveyfât köyünde İrlandalı bir kadın tarafından kurulmuş bir okuldur. Okul önceleri sadece kız öğrencilere hastı. Daha sonra eş-Şârîka'da okulun bir başka şubesi açılmış (1975) ve başka yerlerde de okulun şubeleri açılmaya devam etmiştir.

⁹ Amerika Birleşik Devletleri'nde sophomore, lise ve yüksekokul kurumlarında ikinci yıldaki öğrenciyi belirtmek için kullanılan ifadedir. İlk yıl için freshman, üçüncü yıl için junior, son yıl için senior ifadeleri kullanılır.

¹⁰ Kimi batı ülkelerinde, üniversiteye girebilmek için lise bitirme sınavından sonra verilen, eskiden Türkiye'de de uygulanan olgunluk sınavı.

¹¹ Beyrut'ta 1948 senesinde yayınlamaya başlayan bir dergi.

¹² Beyrut Amerikan Üniversitesi'ni bitirmiş Lübnanlı bir eğitimci ve yazardır.

tanışmış; Vidâd Kırtâs onu kendi özel okulunda ibâte ve iâşe karşılığında öğretmen olarak istihdam etmiştir. Burada yine Lübnan'ın önemli yazarlarından Hanân eş-Şeyh (1945-) onun öğrencisi olmuştur. Diğer taraftan Savtu'l-mer'e adlı derginin sahibesi hem gazeteci hem de roman yazarı olarak tanınan İdfik Cureyđinî Şeybûb (1922-2002)¹³ ona bazı makalelerin yazılması ya da tercümesi görevini vermiştir. Bu sıralarda İmîlî Nasrullah, üniversite son sınıf öğrencisi olarak es-Sayyâd dergisinin¹⁴ yazarları arasına katılmıştır (1955). Nasrullah'ın bu işe girmesi gazeteci Jacklyn Nahhâs ile tanıştıktan sonradır. İmîlî Nasrullah 1970 senesine kadar bu dergide çalışmaya devam etmiştir. 1957 senesinde Philip Nasrullah'la evlenmesinin hemen akabinde öğretmenlik mesleğinden ayrılmıştır. İmîlî Nasrullah, bazı makalelerini Ceridetü'l-envâr'da¹⁵ neşretmiştir. 1981 senesinde Feyrûz dergisine girmeden önce 1973-1975 yıllarında Beyrut Fakültesinde kültür ve halkla ilişkiler danışmanı olarak çalışmıştır. Üniversite öğrencisi iken bir ara maddi bir sıkının içine girmiş ve sınıf arkadaşı Celile Sürûr'un büyük yardımını görmüştür.

Nasrullah 1975 senesinde patlayan Lübnan İç Savaşı'na kadar Beyrut'tan ayrılmamıştır. Pek çok nişan ve ödül alan İmîlî Nasrullah, 2018 senesinde ölmüştür.

Hikâye alanında *Cezîretü'l-vehm* (1973), *el-Yenbû* (1978), *el-Mer'etü fi 17 kıssa* (1983), *et-Tâhûnetud-dâi'a* (1984), *Hubzuna'l-yevmî* (1990), *Mahattatu'r-rahil* (1996), *el-Leyâlî'l-ğaceriyye* (1998), *Esved ve ebyad* (2001), *Riyâh cenûbiyye* (2005) adlı eserleri kaleme almıştır. Yazar İngilizce, Almanca, Danca diline ve Felemenkçe'ye çevrilmiş romanlarının yanı sıra *Şâdi's-sağîr* (1977) gibi çocuk hikâyeleri de kaleme almıştır.

İmîlî Nasrullah'la İlgili Bazı Tespitler

Lübnan'ın ve Arap dünyasının önemli yazarları arasında yer alan İmîlî Nasrullah'ın şahsiyeti üzerinde anneanesi Rucina'nın (Rogena) önemli bir etkisi olmuştur. Yazarın ifadelerine göre kendisi onun yanında sevgiyi, şefkati ve inancın ne olduğunu öğrenmiştir. Onun ilk öğretmeni anneanesidir. Hikâye okumanın ya da dinlemenin tadını veya masalların cazibesini yine ondan öğrenmiştir. Diğer taraftan Şuveyfât'ta onun hocası olan Nesim Nasr, oradaki 4 yıllık öğrenimi esnasında Nasrullah'la yakından ilgilenmiş, onun ifade kabiliyetini geliştirmiş ve en önemlisi onu her konuda teşvik etmiş ve cesaretlendirmiştir. es-Seyyâd dergisinin sahibi Said Ferîha'nın¹⁶ (1912-1978) ona en zor zamanında iş vermesi elbette ki onun düşünce dünyasında bazı olguların oluşmasına yardım etmiştir. Bu arada eşinin kendisine yaşadığı sürece gösterdiği hoşgörü ve verdiği cesaret de kişiliğinin oluşmasında ayrı bir etki yaratmıştır.

Kardeşlerinin genç yaşta Kanada'ya göç etmeleri – ki bu durum Lübnan'da hala yaşanmaktadır-yazarın özlem duygularının üzerinde ağır bir etki bırakmış ve *Tuyûru Eylûl* ile *el-İklâ aksü'z-zemen* adlı romanlarını kaleme almasının arkasında bu duygular yatmıştır. Bu arada daha çocukluğunda şahit olduğu erkek-kadın ayrımı onu hayatı boyunca rahatsız etmiştir. Diğer taraftan 1975 yılında patlak veren Lübnan İç Savaşı'nın etkileri de hayatında önemli bir yer tutmuştur.

“BİR HURMA AĞACININ ÖLÜMÜ” ADLI HİKÂYENİN TAHLİLİ

Hikâyenin Çevirisi

Komşumla komşuluğum tesadüf idi. Ne o ne de ben yerimizi seçmiştik.

Dallarının yeşilliği iki yıldan beri içime umut tohumları ekiyordu. Etrafımda keder bulutları yayıldıkça büyüleyici hurma yapraklarından birini gönderir, gözlerimdeki bulutu dağıtırdı. Aramızdaki sohbet, bu ilginç eve yerleştiğimden beri devam etti. Sohbetimiz zaman zaman sessiz zaman zaman da telepati yoluyla olurdu.

Sohbetlerimiz esnasında bazen konuşmayı yeğler, rüzgârın nağmeleriyle dans eden yaprakların eşliğinde bana işaret eder ya da kovuklarını mesken edinmiş serçelerin nağmeleri ile ah vah çeker ve bana bir dostluk evininin varlığını hissettirirdi. Bazı zamanlarda şüphelere kapılır ve kendi kendime “*Acaba hurma ağacı varlığını hissediyor mu? Acaba topraktan olan ben, onun yüksek mertebelerine ulaşabilir miyim?*” Ya da -burası çok önemli- *Acaba, şafağın sökmemesinden karanlık çökene kadar bana vermiş olduğu yüce bir neşe ve huzuru ben ona verebiliyor muyum?*” diye sordardım.

Zaman zaman ona soru sormak isteyen gözlerle bakar o da emin ve mutmain bir şekilde beni kendime getiren latif bir ima ile yetinirdi. Bu durumumuz iki yıl sürdü. Sonra da şehirde şiddetli rüzgârların estiği, binaların duvarlarını

¹³ Şuveyfât'ta doğmuş ve Beyrut Amerikan Üniversitesi'nde edebiyat dalında mastır yapmıştır. 1951-1958 yılları arasında *Savtu'l-er'e*, 1960-1966 yılları arasında da *Dünya'l-mer'e* adlı dergilerin müdürlüğünü yapmıştır. *et-Tabibu's-sağîr* (1963) ve *el-Hırafu's-şab'iyyetü'l-Lübnâniyye* (1964) gibi bazı eserler kaleme almıştır.

¹⁴ Bu dergi, 1943-2018 yılları arasında Beyrut'ta bir haber dergisi olarak haftalık yayın yaptı. Ülkedeki ilk Pan-Arap dergisiydi.

¹⁵ Bu gazete 1959 senesinde Beyrut'ta yayın hayatına başlamış günlük siyasi bir gazeteydi. 58 yıllık bir yayın hayatından sonra 2018 senesinde kapanmıştır.

¹⁶ Lübnan'ın önemli gazetecilerinden biri olarak Lübnan gazeteciliğine önemli hizmetleri olmuştur.

örselemeye başladığı, bahçeleri tarumar edip ağaçlarla boğuştuğu, ağaçları meydan okumaya ittiği ve ağaçların da mücadele etmek için ayaklandığı o gün geldi çatı.

Hurma ağacım, şiddetli rüzgârlara karşı koymak için ayaklandı. Kapalı pencerenin arkasında onun mücadelesini ve çektiklerini düşünerek ayakta duruyordum. Sahne heyecanlıydı ama endişe tohumları taşıyordu. Acaba, rüzgâr ona galip gelirse ne olacaktı? Hurma ağacına komşu kayıtsız duran ağaçlara şöyle bir baktım: Hepsi rüzgârın etki alanının daha altında olup tembeler duruyor ve bekliyordu. Bazıları da uyanıklık düşlerindeydi. Sadece benim uzun boylu hurma ağacım mukavemet yükünü ve ön safları savunmayı üstlenmişti. İçim ondan dolayı gururla doldu. Uzun zamandır bende olmayan bir heyecan doğdu içimde. Az kalsın beğenimden dolayı onu alkışlayacaktım. Aslında dışardaki olayın etkisiyle istemsiz bir şekilde kollarımı kaldırmıştım ama biraz sonra meydana gelen şey, düşüncelerimin zirvesinden beni alıkoyarak sevincimi ve hevesimi kursağımda bıraktı. Birden rüzgâr şiddetlendi. Hurma ağacının dalları mücadele edebileceği ve karşı koyabileceği en üst noktaya yükseldi fakat bu yükselişi esnasında rüzgâr da kovuklarından içeriye sızarak ağırlığını ağacın gövdesine verdi ve nihayetinde, mücadelenin sonunda onu devirmeye muvaffak oldu.

Ağaç meteor taşı gibi düştü. Yere düşüşü büyük bir ses çıkardı sonra da her şey sakinleşti. Rüzgâr bile duruldu ve mekâna korkunç bir sessizlik, suçun arkasından gelen sessizlik hâkim oldu. Gördüğüm şeyin gerçekten gerçekleştiğine inanmayarak dışardaki manzarayı daha rahat seyredilemek için pencereyi açmaya koştum.

Asırlık hurma ağacı bu kadar kolay nasıl devrildi?

Sonra sebeplerini araştırmaya başladım. Kökü saran derin ve toprakla ağaç arasında halka oluşturan bir çürük fark ettim. Daha sonra anladım ki benim hurma ağacım doğaya musallat olan hava kirliliğine yenik düşerek bazen yavaş yavaş ve daha çok yıldırım çarpması ölümü hızıyla yere düştü. Kanalizasyon sularını taşıyan borular eskidi. Dolayısıyla böcek ilaçlarının atıkları ve öldürücü kimyasal maddelerinden oluşan zehirlerin sızmasına imkân sağladı. Hurma ağacı toprağın üst taraflarındaki gökyüzü ve yüksek atmosferle meşgul olduğundan alttaki varlığını unutarak onu dikip kollayan elin geri gelip kendisine ihanet edebileceğini hesaba katmamıştı.

Hurma ağacı, gücü kuvveti olmayan birinin teslim oluşu gibi yerde uzanmış bir vaziyette dururken günler geçmişti. Artık dallarının üzerinde serçelerin ötüşlerini duymuyordum. Sonra güneş henüz doğmadan birden yaprakların, dalların hışırtısı ve testerenin cızırtısı ile balta sesinin karıştığı bir gürültü duydum. Kalbim küt küt atarken tekrar pencereye koştum. Gördüm ki bazı güçlü esmer adamlar gelip hurma ağacının kökünü kapının yanında duran kamyonu taşımadan önce kesip parça parça bölmeye çalışırken bir grup, zavallının gövdesini taksimle bir diğer grup da dallarını kesmekle meşguldü.

Pencereyi kapattım sonra da perdeleri çektim. Tekrar işime dönmek için içeriye gitmeye çalıştım ama boşuna!

O sesler, bir armoni içinde birleşiyor sonra da bana geliyor, duvarlara çarpıyor, bende suçluluk duygusu uyandırıyor ve beni şöyle azarlıyordu:

Sen de suçsuz değilsin hani! Sen de onlar gibisin! Sessizliğe bürünerek öldürdün beni!

Hikâyenin Tahli

Hikâyelerde daha çok insan denilen varlık ve bu varlığın yaşamında gelişen olaylar ele alınır. Farklı bir ifadeyle söylersek hikâyeler genellikle insanı merkeze alan edebî metinlerdir.¹⁷ Diğer edebiyatlarda olduğu gibi Arap edebiyatında da insan dışı varlıklara -canlı veya cansız- dikkat çeken, bu varlıkların anlatılacak pek çok özelliğinin olduğunun farkına varan, vardırıan ve bu varlıkların insan denen varlık kadar anlatılmaya ihtiyaç duyduklarını hisseden, hissettiren burada hikâyesini ele aldığımız İmîlî Nasrullah'tan başka Arap yazarlar da olmuştur.

Mesela Yusuf Cevher'in (1912-2002) *Kör lamba* adlı koleksiyonunda (Cevher, 2002) yer alan "kör lamba" adlı hikâyesi de insan dışı varlıklara verilen değer ifadesi bakımından önem arz etmektedir. Nil Sarayı Köprüsü'nün girişinde bulunan sokak lambası savaşın başlamasıyla salgın bir hastalıktan dolayı diğer sokak lâmbaları gibi kör olur yani yanmamaya başlar. Yazar burada lambaya kör sıfatını vererek ona canlı bir varlık kadar değer vermiştir. Aslında hayal gücünü kullanarak önemli bir şeyi yakalamıştır; toprak nasıl değerliyse lamba da değerlidir. Bu lâmba, büyük bir sabırla eski günlerini bekler ama yanmadığı için etrafı göremez. Bunun için de kulaklarını kullanmaya karar verir. Oradan geçen askerlerin postal seslerini, güvercinlerin ayak seslerinden ayırt eder. Uzun uzun savaşı sorgular. İç dünyasında suda yüzen kayıkları, yıldızları, vadilerin yeşilliğini, çiçeklerin renklerini merak eder. Yazar burada teşhis sanatından faydalanarak cansız bir varlığa canlı bir varlığın görevini yüklemiştir. Canlı bir varlığın duygularını anlatmak herhalde cansız bir varlığın duygularını anlatmaktan çok daha kolay

¹⁷ <https://www.turkedebiyati.org/hikaye-oyku-nedir/> (Çevrimiçi: 28.07.2023).

olmalıdır. Diğer taraftan Mısırlı yazar Radvâ Âşûr'un (1946-2014) "Bir hurma ağacını gördüm." adlı hikâyesi (Âşûr, 1989) de bu tür hikâyeler arasında yer alır. Aslında bu hikâye yazarın, toplumdaki sosyal değişimi yansıtan en önemli ve değerli öyküsü olarak görülmektedir. Hikâyede yer alan "Bugün aynı caddede oturan bir kadın geldi ve bana balkonda saksıları gördüğünü ve onların çok güzel olduğunu söyleyerek benden –biraz da utanarak- bu işi kendisine öğretmemi istedi, ben de öğrettim. Ayrıca ona daha önce ekmiş olduğum bir nane tanesi hediye ettim. Sonra oturduk sohbet ettik." (Âşûr,1989) ifadeleri son derece değerlidir. Hikâyenin kahramanı Fevziye'nin komşu ile iletişimini sağlayan bazılarının değer vermediği çiçek/bitkiler olmuştur.

Bizim edebiyatımıza bakacak olursak; Peride Celal'in (1916-2013) "ağaç" adlı hikâyesinde (Lekesiz, 2017) insan dışı bir varlığa duyulan ilginin ne kadar değerli olduğunu görürüz. Bu hikâyede yılbaşı armağanı olarak getirilen adı bilinmeyen bir bitkinin saksıya konulup adım adım büyümesi ele alınır. Bitkinin bütün odayı kaplaması ve anlatıcının yeni yetişen dallara "hoş geldiniz", "canım tatlım", "hele bak! Gece ben uykudayken doğmuşsun." diye ifadeler kullanarak onları öpmesi bizi sanki bir insana gösterilen sevgiyle karşı karşıya bırakmaktadır. Yine Haldun Taner'in (1915-1986) "Bir kavak ve insanlar" adlı hikâyesinin konusu da bu çerçevede değerlendirilmelidir. Bu hikâyede olaylar, bir ihtiyarın öldükten sonra kavak ağacının altına gömülmesiyle başlar. Hikâyenin son bölümünde kavağın yakılması ve bu yüzden doğanın hüznü duyması insan dışı varlıklara verilen değeri anlatmaktadır. Bunların yanında Sait Faik Abasıyanık'ın "Dülger balığının ölümü" adlı hikâyesi (Kaplan, 1979) insan dışı varlıklara gösterilen ilginin en önemli örneklerinden birini teşkil etmektedir. Sait Faik Abasıyanık'ın dülger balığını kastederek söylediği "Artık her şeyi anlamıştı. Denizlerin dibi âlemi bitmişti. Ne akıntılara yassı vücudunu bırakmak ne karanlık sulara, koyu yeşil yosunlara gömülmek... Ne sabahları birdenbire, yukarılardan derinlere inen, serin aydınlıkta uyanıvermek, günü mavi ile yeşil oyunları içinde kuyruk oynatmak, habbeler çıkarmak, yüze doğru fırlamak... Ne yosunlara, canlı yosunlara yatmak, ne akıntılarda aletlerini yakamozlara takarak yıkanmak, yıkanmak vardı. Her şey bitmişti." şeklindeki ifadesi sanki yazarın kendisi için kullandığı bir ifadedir." (Kaplan, 1979)

Yazarın çocukluk yıllarını köyde geçirmesi ve hatta ailesiyle birlikte tarlalarda çalışması, havayı temizlemek ve oksijen üretmek gibi pek çok faydası olan ağacın önemini daha da bilinçli bir şekilde anlamasına elbette yardım etmiş olmalıdır. Hikâyelerinde sadece insanı değil insan dışı varlıkları da ele almasının arkasında yatan bazı nedenler mutlaka vardır. Bu sebepler arasında insanın zaman zaman kendisini insan dışı varlıklara yakın görmesi, doğaya açılması gibi pek çok çeşitli etken görülebilir. Böyle bir durumun yazar için bazı ayrıcalıkları da vardır. Şöyle ki insan dışı varlıklara eğilmek, bu varlıklarla ilgilenmek ve bunlara değer vermek, Mehmet Kaplan'ın da belirttiği gibi insanın (ve hikâyenin) dünyasını genişletir. (Kaplan, 1979) Bu önemli bir tespittir. Fuzûlî'nin (ö.963/1556) Leyla ve Mecnûn'undan da anladığımız gibi (Kaplan, 1979) çevreleri ile uyşamayan insanlar tabiata açılırlar; dağlarla, taşlarla konuşur, hayvanlarla dost olurlar.

İmîlî Nasrullah, hikâyesine "Komşumla komşuluğum tesadüfiydi. Ne o ne de ben yerimizi seçmiştik." diye başlıyor. (Nasrullah, 1998) Konuya girmeden önce üzerinde durduğumuz hikâyedeki olayların şu aşamalarda gerçekleştiğinin ifade etmek yararlı olacaktır:

- 1-İmîlî Nasrullah'la hurma ağacı arasında komşuluk ilişkisinin başlaması
- 2-Yazarın hurma ağacı ile olan iletişiminin zaman içinde gelişmesi
- 3-Bir fırtınanın zorlu geçen mücadeleden sonra hurma ağacının devirmesi
- 4-Hurma ağacının fırtınaya teslim olduktan sonra yağmalanması
- 5-İmîlî Nasrullah'ın iç hesaplaşması

Yazarın komşusuyla komşuluğu ne kadar tesadüfi ise" *Komşumla komşuluğum tesadüfiydi.*" cümlesi de o kadar tesadüfi değildir. Komşuluk, bildiği gibi bütün din ve kültürlerde bazı kurallara bağlanmıştır. İslam'da Hristiyanlıkta, Yahudilikte ve diğer tüm kültürlerde komşulukla ilgili özel kurallar konulmuştur. Mesela, İslâm'da Allah katında en hayırlı komşunun, komşularına en çok iyilik eden kimse olduğu, Matta İncil'ine göre her şeriatla yer alan temel buyrukların en başta geleni kişinin Allah'ı bütün yüreğiyle sevmesi, ikincisi de komşusunu kendisi gibi sevmesinin gerekliliği (Çağrı, 2002), Yahudilikte ise "Komşunu kendin gibi seveceksin." buyruğu yer almaktadır. İmîlî Nasrullah, kurucusu Aziz Mârûn'a nispet edilen ve V. yüzyıldan itibaren ağırlıklı olarak Lübnan'da yaşayan bir Hristiyan cemaatine mensuptur. Yazarda umut tohumları eken, yine yazarın etrafında keder bulutları yayıldıkça yapraklarından birini göndererek gözlerindeki bulutu dağıtan hurma ağacı ile tesadüfi başlayan komşuluğu elbette ki İmîlî Nasrullah'ı, komşusunu kendisini sevdiği gibi sevmesi ve onu her türlü tehlikelerden koruması gibi yükümlülüklerle karşı karşıya bırakmıştır. Eğer birileriyle istemeden tesadüfi bir şekilde bir araya gelmişseniz ve bir arada yaşamak zorundaysanız, bu bir arada yaşamamanın adı komşuluktur. "Komşumla

komşuluğum” diyorsanız komşuya karşı bazı yükümlülükleriniz vardır, demektir. Hikâyenin esas olarak iki kahramanı vardır: Bunlardan birisi hurma ağacıdır, diğer ise yazarın kendisidir.

“*Bu ilginç eve yerleştiğimden beri aramızdaki sohbet devam etti. Sohbetimiz zaman zaman sessiz, zaman zaman da telepati yoluyla oluyordu.*” İfadesiyle (Nasrullah, 1998) iki taraf arasında komşuluk ilişkisinin başladığını görüyoruz. Sessiz de olsa telepati ile de olsa yazarın, komşusu hurma ağacına karşı bir ilgisi başlamıştır. Çünkü sessiz başlayan bu ilişki artık yavaş yavaş karşılıklı konuşmalara kadar varmıştır. Bir insan cansız bir varlıkla konuşabilir mi? Elbette konuşabilir. Nasıl ki bir apartmana yeni yerleşen bazı komşular arasında gün geçtikçe eskisine oranla daha samimi bir ortama doğru yol alan komşuluk ilişkisi başlayabiliyorsa bu hikâyede de komşuluk ilişkisi sıcak bir temas dönüşmüştür. Bu temas bazen rüzgârın nağmelerinde dans eden hurma ağacının yapraklarının işaret yoluyla veya hurma ağacının kovuklarında kendilerine yuva yapan serçelerin nağmelerinin komşu hurma ağacı tarafından diğer komşusuna duyurulması şeklindedir. Hurma ağacının tüm çabası bir dost olduğunu, iyi bir komşu olduğunu ve komşusuyla iyi ilişkiler kurmaya çalıştığını ispatlamaktır. Yazarın tüm dikkati, ilgisi komşuluklarının tesadüfi başladığı bu yeni komşusu üzerindedir. Yazar, komşusunu mutlu etmeye çalışırken komşusuna bakarken, onu seyrederken kendi komşuluğundan şüphe duymaktadır. Bu durum hikâyenin sonunda açıkça müşahede edilecektir. Yazarın bu şüphesi, onu iç dünyası baş başa bırakmakta ve kendisine bazı sorular sormaya itmektedir:

“*Acaba hurma ağacı onu hissedebiliyor muydu? Acaba topraktan olan kendisi, hurma ağacının yüksek mertebelerine ulaşabilir miydi? Acaba, şafağın sökmesinden karanlık çökene kadar hurma ağacının ona vermiş olduğu yüce bir neşe ve huzuru o komşusu hurma ağacına verebiliyor muydu?*” (Nasrullah, 1998) Anlaşılan şu ki; yazar hurma ağacı ile ilgili sadece duygu, düşüncelerini açıklamıyor onun hakkında bazı hayaller de taşıyor. Yazarın hurma ağacına verdiği değer farklı bu noktada boyutlara ulaştığı görülmektedir. Mesela hurma ağacının ona vermiş olduğu neşe ve huzur, hurma ağacının bulunduğu yüce merteye, hurma ağacının hissiyatı gibi ifadeler, yazarın komşusuna layık bir komşu olmak istediğini göstermektedir. Acaba bir ağaca bu kadar değer vermenin arkasında yatan bir sebep var mıdır? Daha önce ifade ettiğimiz gibi İmîlî Nasrullah, küçük yaşlarında köyünün tarlalarında özellikle zeytin bahçeleri ve üzüm bağlarında ailesiyle birlikte çiftçi gibi çalışmıştır. Hatta bu doğrultuda kendi ifadesi şudur:¹⁸ “*Ben bir hikâyeciyim. Biz küçük bir köydeniz. Çocukluğumu ailemle tarlalarda çalışarak; ekerek, meyve toplayarak geçirdim.*” Tabiatla yoğun bir temas içinde olduğu bu dönemlerde acaba “*Ana nasıl çocuğuna hayat ve besin verirse, ağaç da aynı şeyi yapar insanlara.*”¹⁹ düşüncesinin temellerini atmış olamaz mı? Ağaç insan ilişkisi²⁰ aslında eski çağlardan beri süregelen bir ilişkidir. Hititlerde ağaç (Yücer & Küçük, 2019) kutsal bir varlıktır. Asur krallığında da ağaca son derece önemli görevler yüklenmiştir. Urartu sanatında da ağaç kıymetli bir unsurdur.

İmîlî Nasrullah, hurma ağacını canlı bir varlık olarak değerlendirmektedir. “*Zaman zaman ona soru sormak isteyen gözlerle bakar o da emin ve mutmain bir şekilde beni kendime getiren latif bir ima ile yetinirdi.*” ifadesi, aslında yazarın komşusu hurma ağacı ile arasında kurmaya çalıştığı alakayı göstermektedir. Bilindiği gibi hikâyede iç dünyayı anlatmak, duygu ve düşünceleri aktarmak dış görünüş kadar değerlidir (Kaplan, 1979). Burada da canlı bir varlık kadar değer atfedilen hurma ağacının iç dünyası okuyucuya aktarılmaktadır. Hurmanın ömrünün ortalama insan ömrü kadar olduğu, gençlik ve yaşlılığının insanın gençlik ve yaşlılığına benzediğini, döllene ile çoğaldığı ve meyve verdiği, erkeklik ve dişiliğe sahip olduğu düşünülürse insan ve ağaç ilişkisi, özellikle de hurma ağacı ilişkisi daha da ehemmiyet kazanmaktadır. Birçok eski inanışa göre ağaç, ruh taşıyan canlı bir varlıktır. Yazar tam da kendisinden ve kendi familyasından olarak değerlendirdiği hurma ağacı ile komşuluk ilişkisini geliştirmek ve belki de komşusunun pek çok sırrına vakıf olabileceken -hurma ağacı ile komşuluğa başlamasından iki sene sonra- tatlı rüyalar, tatlı hayaller sona ermekte ve şehirde büyük bir fırtınanın çıkışı ile hurma ağacının ayakta kalma mücadelesi yazarın etkileyici üslubu ile okuyucuya aktarılmaktadır. Yazarın bu kısımda kullandığı tasvirler sayesinde okur, kendini sürmekte olan hayatta kalma mücadelesini anlatan bir sinema filminin içindeymiş gibi hisseder.

Sait Faik Abasıyanık nasıl dülger balığının ölümüne razı olmamış ve onu başka bir çevrede yaşatma hayalleri kurmuşsa İmîlî Nasrullah da “*Hurma ağacım şiddetli rüzgârlara meydan okumak için ayaklandı.*” diyerek (Nasrullah, 1998) hurma ağacını sahipleniyor onu kendi ailesinden birisi olarak görüyor, onun şiddetli rüzgârlara yenik düşmesine razı gelemiyor, onu endişeli bir halde seyre dalıyor. Bilindiği gibi sanat ile şahsiyet arasında mutlaka bir alaka vardır. Burada yazarın anlatmak istedikleri aslında onun iç dünyasının dışarı vurumudur. İmîlî Nasrullah, fırtınanın ağac(ın)a galip gelmesinden endişelenip geleceğe dair bir kırılma anı yaşayarak “*Acaba,*

¹⁸ <https://www.arageek.com/bio/emily-nasrallah> (Çevrimiçi: 28.03.2023)

¹⁹ <http://www.dusunuyorumdergisi.com/agac-kultu/> (Çevrimiçi: 20.07.2023).

²⁰ <http://www.dusunuyorumdergisi.com/agac-kultu/> (Çevrimiçi: 21.07.2023).

rüzgâr ona galip gelirse ne olacaktı?” diye endişe yüklü bir cümle kullanıyor. Yazarın savaş sahnesini tasvirlerinin yanı sıra ressamların kalem ve fırçalarını andıran teşebbüsleri de görülmektedir. Yazar hikâyenin bu bölümünde çaresizlik içinde hurma ağacına komşu ağaçlarını seyrediyor, ayrıca bir serzenişte bulunarak onları tembellikle suçluyor. Ne var ki fırtına diğer ağaçları da tehdit etmekte fakat sadece Nasrullah’ın “biricik hurma ağacı” savunma pozisyonu almış yere devrilmemek için olanca gücüyle mücadele etmektedir. O, hurma ağacının fırtına belasına karşı dayanıklı durmasını, yıkılmamasını ister ama felaket henüz gelmese de geleceğine dair ipuçları vermektedir. Oscar Wilde’nin de dediği gibi²¹ “Bu dünyada sadece iki çeşit felaket vardır; biri amacına ulaşmamak, diğeri ise ulaşmak.” İncelemekte olduğumuz hikâyede felaket hedefine ulaşarak görevini yerine getirmiştir.

Yazar hurma ağacının fırtına ile mücadelesinden o kadar memnun ve mutludur ki bu mutluluğunu “İçim gururla doldu. Uzun zamandır bende olmayan bir heyecan doğdu bende. Az kalsın beğenimden dolayı onu alkışlayacaktım.” şeklindeki cümlelere yansıtıyor ancak bu mutluluk hissi fazla sürmüyor. “Aslında istemsiz bir şekilde kollarımı kaldırmış ama biraz sonra meydana gelen şey düşüncelerimin zirvesinden beni alıkoyarak sevincimi ve hevesimi kursağımda bırakmıştı.” diyerek fırtınanın da azgınlaşması üzerine kötümserliğe kapılıyor. Çünkü rüzgârın şiddetlenmesi onu korkutuyor. Bu noktada yazarın anlatımları bizi tarihi milattan öncesine kadar giden mübareze tarzı düelloların yaşandığı savaşlara götürmektedir: “Zaman zaman savaşın kızıştığı bir anda iki kahraman karşı karşıya gelmekte ve kozlarını paylaşmaktadır. Bazen bir savaşçı arkasında herhangi bir güç olmaksızın bir orduya tek başına meydan okuyabilmektedir. Yine kayıtlarda iki ordu karşılaştıklarında, kendine hâkim olamayan bir askerın karşı tarafa tek başına saldırıya geçtiği ve öldürülünceye kadar savaşmaya devam ettiği veya kendine meydan okunan bir savaşçının mübarezeye çıkmadığı örneklere yer verilmektedir.” (Duman, 2020) Yazarın anlattığı sahne, tıpkı mübarezeye çıkmış iki kişinin mücadele sahnesine benzemektedir. Rüzgârın şiddetlenmesinden sonra hurma ağacının dallarının mücadele azmi ve aşağıdan esen rüzgârın da etkisiyle düşmanına saldıracakmış gibi yukarıdan bakmaya çalışması; ancak bu esnada rüzgârın durumu fırsat bilerek hurma ağacının kovuklarından içeriye sızması ve yazarın deyimiyle “onun hurma ağacını” devirmeye muvaffak olması anlatıldığı sahnede yazar, okurun nezdinde adeta bir ressam hüviyetine bürünmektedir.

Yazarın “Ağaç meteor taşı gibi yere düştü. Yere düşüşü büyük bir ses çıkardı sonra da her şey sakinleşti. Rüzgâr bile duruldu ve mekâna korkunç bir sessizlik; suçun arkasından gelen sessizlik hâkim oldu.” ifadesi (Nasrullah, 1998) bir açıdan aklımıza Erdal Öz’ün bir tutuklu ile iki güvercinin dört duvar arasında çırpınışlarını tasvir eden güvercin (Kaplan, 1979) adlı hikâyesini getirmektedir. Bu hikâyede Erdal Öz, dikkatini sadece iki canlı varlığın, insan ile güvercinin dört duvar arasındaki davranışlarına yönelmektedir. (Kaplan, 1979) Söz konusu hikâyemizde de fırtınanın esir aldığı ağaç ile komşusunun yenik düşeceğini hisseden ve ne yapacağını bilemeyen İmîli Nasrullah’ın davranışları önemli bir yer tutmaktadır. Yazarın bu ifadesindeki “Suçun arkasından gelen sessizlik hâkim oldu.” cümlesi (Nasrullah, 1998) ile benzetmeleri oldukça dikkat çekicidir. Henüz hikâyenin sonucunu bilmememize rağmen “Suçun arkasından gelen sessizlik hâkim oldu.” ifadesiyle yazar bizi sonuca hazırlamaktadır. Yazar burada hurma ağacının dış görünüşünün yanı sıra arka planını da vermeyi ihmal etmemektedir. “Suçun arkasından gelen sessizlik hâkim oldu.” ifadesi yazarın bilerek ve seçerek kullandığı bir cümledir. “Dış görünüş çok defa hadiselerin gerçek sebebinin, saatin çarkını gizler. Hikâye sanatının en önemli yönlerinden biri, tıpkı ilim ve felsefe gibi, görünüşün arkasındaki sebebi bulmaktır.” (Kaplan, 1979) Yazar bizi burada tedrici olarak hurma ağacının fırtınanın önünde yenik düşme sebebinin asıl nedenine götürmektedir. Bu bir anlamda dış görünüşten hareket ederek gerçeğe ulaşmaktadır. Bu gerçek, burada da ele aldığımız gibi maalesef dünyamızı kurutmaya doğru yol almaktadır.

Yazar asırlık hurma ağacının kıyasıya bir mücadeleden sonra devrilmesine razı değildir ve bu hakikate inanmakta zorlanmaktadır. “Asırlık hurma ağacı bu kadar kolay nasıl devrildi?” (Kaplan, 1979) diye söylenerek şaşkınlığını dile getirmektedir. Bunun için hikâye boyunca mekân olarak kullandığı ve “hurma ağacının (onun)” meteor taşı gibi yere düşüşünü seyrettiği evinin salonunun penceresinden dışarıya bakarak asırlık hurma ağacının devrilme sebeplerini düşünür. Yazarın bu bölümde duygularını, düşüncelerini harekete geçirdiği ve hurma ağacının asıl devriliş sebebinin ortaya koyacak yorumlara başladığı görülmektedir. “Hikâyeci için yazmak, incelemek ve araştırmaktır. Hikâyeci tahlilcisi, onun bulduklarını gözden geçirir bu suretle o da hayata ve insana hikâyecinin gözüyle bakar.” (Kaplan, 1979) Yazar, hurma ağacının baştan sona kadar safhalarını anlatırken hurma ağacını en ince noktasına kadar tasvir etmiştir. Onun yaşama bakışı gerçekçidir. Hurma ağacının bu denli kolay devrilişinin arkasında vardığı sonuçlar gerçekçi sonuçlardır. Aslında “Asırlık hurma ağacı bu kadar kolay nasıl devrildi?” ifadesi pek çok nedeni beraber getirmektedir. İşte bu nedenlerden bir tanesi yazarın ağacın kökünde fark ettiği çürüktür. Ancak çürüğün oluşması da tesadüfi değildir. Bu çürüğün arkasında çağımızın da sorunu hava kirliliği var, böcek ilaçlarının atıkları var, kimyasal maddelerden sızan zehirler var. Yazara göre hurma ağacı

²¹ <https://www.guzelsozlerin.com/felaket-ile-ilgili-sozler/> (Çevrimiçi: 10.06.2023).

devrilmemeliydi ya da bu kadar kolay devrilmemeliydi. Ona göre sebepler artık bellidir. Hurma ağacı, kendisini toprağa bağlayan köklerini unutmuş; gövde ile meşgul olmuştur. Yazarın “*Hurma ağacı, toprağın üst taraflarındaki gökyüzü ve yüksek atmosferle meşgul olduğundan alttaki varlığı unuttu.*” ifadesi (Nasrullah, 1998) aslında bütün ağaçların karşı karşıya kaldığı bir tehlikenin varlığına işaret etmektedir. Haldun Taner’in kavağı, yani başında bir fabrika kurulacağını duyunca morali bozulmuş ve artık geri kalan konuşmaları dinlemek istememiştir.²² Yani kavak, başına geleceklerden haberdar olmuştur. Oysa İmîlî Nasrullah’ın hurma ağacı başına geleceklerden habersizdir. Hurma ağacının kökünü çürüten tehlike aslında bütün ağaçların karşı karşıya kaldığı bir tehlikedir. İmîlî Nasrullah’ın hurma ağacının hesaba katmadığı şey yazarın da ifadesiyle “*Onu diken ve kollayan elin geri dönüp ona ihanet edebileceğini hesaba katmamasıydı*”. (Nasrullah, 1998) Bu durum bize başka bir gerçeği daha hatırlatmaktadır ki o da şudur: Yazar hurma ağacı vasıtasıyla sadakat, ihanet ve vefa kavramları üzerinde de durmaktadır.

“*Yeterince yakından bakarsan, sen de her şeyin eninde sonunda kırılacağı zayıf bir nokta bulursun.*” diyor Fracture.²³ Kimyasal maddelerin neden olduğu çürük, hurma ağacının sonunu getirmiştir. Nitekim hikâyemizin ana karakterlerinden olan yazar da “*Sonra sebeplerini araştırmaya başladım. Kökü saran derin ve toprakla ağaç arasında halka oluşturan bir çürük fark ettim. Daha sonra anladım ki benim hurma ağacım doğaya musallat olan hava kirliliğine yenik düşerek bazen yavaş yavaş ve daha çok yıldırım çarpması ölümü hızıyla yere düştü...*” demektedir. İmîlî Nasrullah’ın hayata bakışına ve anlatış tarzına baktığımızda onun gerçekçi olduğunu görmekteyiz. O, hikayesinde hurma ağacının sadece dış görünüşü ile değil aynı zamanda iç dünyası ile ilgilenmiştir. Zaten hikâye ve roman sanatında en önemli unsurlardan biri de dış unsurların anlatıldığı kadar iç unsurların -duygu ve düşüncelerin- da aktarılmasıdır. (Kaplan, 1979) Hurma ağacı ile ilgili yapmış olduğu tasvirler, yazarın yetişmiş olduğu ortamla da bağlantılıdır. Yazarın, hurma ağacının devrildikten sonra parçalanıp bölünüşünü kalbi küt küt atarak seyre başladığı an, kendisiyle olan iç hesaplaşmanın başladığı zamandır. “*İç hesaplaşmayı yapabilen bir kimse psikolojik olgunluğa erişmiş olur. İç hesaplaşma yapan kişide müthiş bir huzur vardır. İç hesaplaşma, ahlaki akıl yürütmenin en üst seviyesidir. Kişi böyle durumlarda sadece kendisi için değil, yaşadığı toplum için de diğer insanlar için de fedakârlık yapabilir, çile çekebilir.*”²⁴ Yazar her şeye rağmen pencereyi kapatıp kendi işlerine dönmek istemiş ama iç hesaplaşma duygusu ona engel olmuştur. İç hesaplaşmada insan olayların arka planındaki sebepleri bularak da huzura kavuşabilir. Suçluluk duygusu hissetmek, bir şeyin kabulü demektir; belki de o şeyin bir daha yapılmayacağına dair söz vermektir. Hurma ağacının yazara sarf ettiği son söz “*Sen de suçsuz değilsin hani! Sen de onlar gibisin. Sessizliğe bürünerek öldürdün beni.*” cümlesidir ki bu cümle hikâyenin de ana fikridir. Evet, yazar da diğerleri gibi suçludur. Hurma ağacının ölümüne razı gelemeyen yazar, Sait Faik Abasıyanık’ın dülger balığını başka bir çevrede yaşatma hayali gibi hayal kuramasa da ağacın kendisine söylediği “*Sessizliğe bürünerek öldürdün beni*” cümlesine cevap veremeyerek “*Sükût ikrardan gelir.*” atasözünün anlamı olan “*Susmak kabul etmektir.*” sözünü kabullenmiştir denilebilir. Fakat yazar belki de bu sükûnuyla Lübnanlı düşünür Cibrân Halîl Cibrân’ın dediği gibi: “*Derler ki susmak, kabul etmektir. Ben de diyorum ki; susmak reddetmektir, daha doğrusu isyan etmektir, en doğrusu tahkir etmektir.*” demek istemiştir.

3. SONUÇ

İnsanların yanı sıra diğer canlılar için büyük bir tehlike arz eden kimyasal maddeler konusunda daha bilinçli davranmak gerekmektedir. 1950 ile 2000 seneleri arasında kimyasal madde üretme kapasitesi 50 kat daha arttığı dikkate alınır ve bunların insan ve çevre üzerindeki ne denli öldürücü oldukları değerlendirilirse yazarın dikkatleri çekmeye çalıştığı noktanın ne kadar mühim olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu makalede bir hurma ağacı ile yazarın arasında telepatî yolu ile yapılan konuşmaların yanı sıra kanalizasyon sularını taşıyan boruların sağlıksızlığı ve bunun doğada neden olduğu zarar ayrıca böcek ilaçlarının atıkları ile öldürücü kimyasal maddelerin sebep olabileceği tehlikelere değinilmiştir. Her ne kadar yazar tek bir canlıya odaklanmışsa da esasen verilen mesaj daha geniş kapsamlıdır. Daha sağlıklı bir dünya için kimyasal maddelerin zararlarının en aza indirgenmesi gereklidir. Bu çalışmadan şunu anladık: Kimyasal maddeler üretildiği tarihten beri insan ve çevreye verdikleri öldürücü zararlar hala devam etmektedir. İnsan dışı varlıklar da insan kadar değerlidir, insan kadar yararlıdır. İnsan sağlığına ne kadar ehemmiyet veriliyorsa hayvanlara, ağaçlara ve bitkilere de bu değer verilmelidir. Bir yazarın da deyimiyle ağaçlar biz olmadan yaşıyorlar; fakat biz onlar olmadan yaşayamayız. Onları tanıyarak hak ettikleri değeri vermemiz gerekmektedir.

KAYNAKÇA

Âşûr, R. (1989). Reytü’n-nahle. General Egyptian Book Organization, Kahire.

²² <https://www.edebiyatfatihi.net/2017/05/bir-kavak-ve-insanlar-oykusunun.html> (Çevrimiçi: 18.07.2023).

²³ <https://sendeyim.net/guzel-sozler/kelimeler/zay%C4%B1f> (Çevrimiçi: 25.07.2023).

²⁴ <https://www.hurriyet.com.tr/aile/yazarlar/nevzat-tarhan/icsel-hesaplasma-kisiyi-zenginlestirir-hakikate-ulastirir-41766716> (Çevrimiçi: 25.07.2023).

Arageek, <https://www.arageek.com/bio/emily-nasrallah28032023>.

Campbell, R. B. (1996). *Contemporary Arab Writers*. Deutsche Morgenländische Gesellschaft, Beyrut.

Cevher Y. (2002). *el-Misbâhu'l-a'mâ*. Anka Yayınları, İstanbul.

Çağrı, M. (2002). "Komşu", *Diyanet İslam Ansiklopedisi (DİA)*, (XXVI):157-158, İstanbul.

Duman, A. (2020). "İslamın İlk Döneminde Mübareze Geleneği", *Vankulu Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(5): 21-48.

Düşünüyorum Dergisi, <http://www.dusunuyorumdergisi.com/agac-kultu/>.

Edebiyat Fatihi, <https://www.edebiyatfatihi.net/2017/05/bir-kavak-ve-insanlar-oykusunun.html>.

El-Hicâzî, A. (2004). *el-Kıssatü'l-Kasîra fi Lübnân 1950-1975 Tatavvuruhâ ve A'lâmuhâ*. Dar Al Moualef, Beyrut.

Güzel Sözlerin, <https://www.guzelsozlerin.com/felaket-ile-ilgili-sozler/>.

Hurriyet, <https://www.hurriyet.com.tr/aile/yazarlar/nevzat-tarhan/icsel-hesaplasma-kisiyi-zenginlestirir-hakikate-ustulastirir-41766716>.

Jeha, M. (2008). *Short Story in Lebanon*. Orient Institute, Beyrut.

Kaplan, M. (1979). *Hikâye Tahlilleri*. Dergâh Yayınları, İstanbul.

Karabela, N. & Şen, G. (2012). "İmîlî Nasrullah'ın Kısa Hikâyeciliği", *Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 29(29): 197-209.

Lekesiz, Ö. (2017). *Yeni Türk Edebiyatında Öykü (Cilt 1-5)*. Kaknüs Yayınları, İstanbul.

Mohammadzadeh, E. (2014). *Toplumcu Gerçekçi Temalar Açısından İmîlî Nasrullah'ın Romanları*. Basılmamış Doktora Tezi, Erzurum Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

Nasrullah, İ. (1998). *El-Leyâlî'l-ğaceriyye*. Dar Naufal. Beyrut.

Sendeyim, <https://sendeyim.net/guzel-sozler/kelimeler/zay%C4%B1f>.

Türk Edebiyatı, <https://www.turkedebiyati.org/hikaye-oyku-nedir/>.

Wikipedia, <https://ar.wikipedia.org/wiki/%D8%A5>.

Yücer, H. M. & Küçük, S. (2019). "Tasavvuf Literatüründe Ağaç Sembolizmi Ve Muhyî'nin Temsil-İ-Şecer İsimli Eseri", *APJIR*, 3(1): 13-28.